

Knihovna Václava Havla

Lidové noviny

Rozdělení minulostí?

15.10.2011 Lidové noviny str. 23 ORIENTACE PRACOVNA

PETR ZÍDEK Knihovna Václava Havla

HISTORICKÁ LEKCE

Starý bonmot říká, že historie začíná tam, kde končí pamětníci. V dnešní době už dávno neplatí, historici soudobých dějin se zabývají výhradně dobou, která je ještě součástí paměti. V posledních letech začínají u nás vycházet historické práce, které pojednávají o tom, co většina dnešní populace považuje za žitou současnost, tedy o době po roce 1989. Jednou z pozoruhodných publikací tohoto druhu je sborník pěti historiků narozených mezi lety 1966 a 1975, nazvaný Rozdělení minulostí. Práce vydaná **Knihovnou Václava Havla**, pod níž jsou podepsáni Adéla Gjuričová, Michal Kopeček, Petr Roubal, Jiří Suk a Tomáš Zahradníček, zkoumá vytváření politických identit po roce 1989 a zvláště to, jakou roli v něm hrál vztah k minulosti.

Rozdělena minulostí je každá moderní demokratická společnost. Opak platí pouze pro archaické společnosti tmelené nezpochybnitelnými mýty nebo pro totalitní systémy, které fyzicky likvidují ty, kteří nejsou konformní s jedinou závaznou doktrínou. Tam, kde existuje svoboda kritického myšlení, tam budou vždy různé a mnohdy i zcela protikladné pohledy na minulost. Každé velké dějinné vyprávění, které společnost tmelí (v našem případě třeba říjen 1918, Mnichov, Lidice, únor 1948, Palach, listopad 1989...), má své odpůrce, zpochybňovače a reinterpretátory.

V tomto ohledu tedy „rozdělení minulostí“ není nic specifického pro dobu po listopadu 1989. Autoři si nicméně povšimli zajímavého paradoxu: ta doba se „chtěla radikálně odetnout od své bezprostřední minulosti“, zároveň ale jde o období „fascinace, politické manipulace a bezmála zahlcení minulostí“. Právě to, jak se političtí hráči – strany a prezident **Havel** – k problému minulosti stavěli, je předmětem jednotlivých analýz.

Čtení je to objevené a připomíná mnohé detaily, které jsme my pamětníci již dávno zapomněli – třeba to, že na kampani Sládkových republikánů v roce 1990 se podíleli Karel Gott, Martin Dejdar a Lubomír Lipský. Ze stran, které v první polovině devadesátých let hrály významnější roli, však v dnešní vrcholné politice najdeme jen tři: ODS, sociální demokracii a komunisty.

Nejdůležitější byla otázka minulosti pro komunistickou stranu, která musela po roce 1989 reinterpretovat své místo v českých dějinách. Jak ukazuje Michal Kopeček, spory o minulost v KSČM zejména v první polovině devadesátých let přispívaly k vnitřnímu štěpení strany. Na druhé straně měly ale tyto spory mezi konzervativci, nekomunisty a reformisty jen malý význam pro vztah k minulosti nekomunistické části společnosti. Velmi komplikovaný vztah k minulosti měla sociální demokracie, protože se na počátku 90. let konstituovala z několika nesourodých proudů: těch, kteří si pamatovali stranu před rokem 1948, disidentů, kteří se přihlásili k sociálnědemokratickým myšlenkám, a reformních komunistů. Problém nakonec vyřešil pragmatik Miloš Zeman tím, že otázku vztahu k minulosti vytěsnil z hlavní politické agendy.

Přístup k minulosti, který společnosti nabídla ODS, je jedním z klíčů jejího úspěchu. Charakterizuje ho silná rétorika nenásledovaná skutky. Za minulost nemohou lidé, ale jen neosobní entity: „neblahý vývoj“, „marasmus“, „systém“. A s geniální Klausovou metaforou o zpětném zrcátku, které nemůže zakrývat pohled dopředu, se mohli ztotožnit vlastně všichni. Všichni spojení nezájmem o minulost.

Tam, kde existuje svoboda myšlení, tam budou vždy různé a mnohdy i zcela protikladné pohledy na minulost

Foto popis|

O autorovi| PETER ZÍDEK, redaktor Orientace